

ANALYS AV LAGEN OM KLIMATDEKLARATIONER FÖR BYGGNADER

Lagen kunde sett annorlunda ut om den hade utgått från EPD klimatdeklaration.

Regeringen har i en proposition föreslagit en lag om klimatdeklarationer för byggnader för att införas i början av 2022. Ett viktigt syfte är ett ökat lärande och utveckling inom byggsektorn med förutsättningar att anpassa sig för att kunna hantera en eventuellt ökad styrning av byggnaders klimatpåverkan. Lagtexten antyder att klimatdeklarationer bör kunna användas till att ställa minimikrav vid byggande ur ett livscykelperspektiv.

Boverket, som lämnade förslag till regeringen om lagen, hade kännedom om EPD. Vid en genomgång av propositionen och synpunkter från remissinstanserna förefaller det som lagstiftaren kanske hade önskat sig ett annat upplägg av lagen. Man påpekar att lagen ger förutsättningar att på sikt kunna ställa minimikrav vid byggande utifrån ett livscykelperspektiv. En förklaring kan vara att marknaden nu inte är mogen och förberedd för striktare lagkrav. Exempel på sådana antydningar återges nedanför som citat ur lagtexten för olika aspekter:

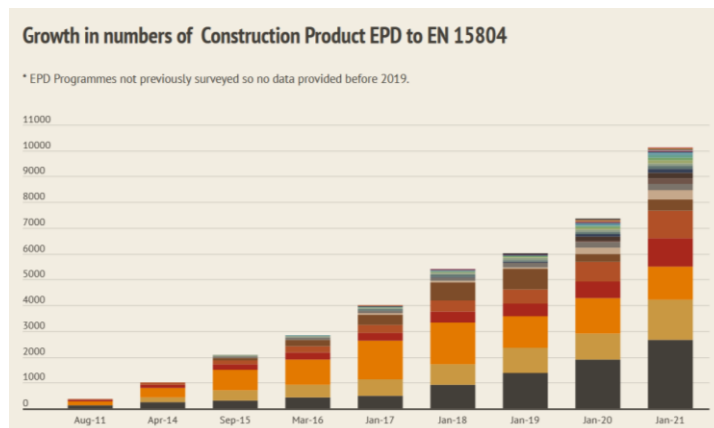
- Ett helt livscykelperspektiv: *I nuläget bedömer regeringen att det inte är rimligt eller lämpligt att införa krav på en fullständig livscykelanalys eller att ställa minimikrav utifrån ett livscykelperspektiv, då detta i dag bedöms vara en alltför komplex uppgift och hög tröskel för stora delar av sektorn.*
- Produktspecifika data: *Generellt bör användning av produktspecifika klimatdata med högre noggrannhet uppmuntras och premieras i styrningen så att klimatdeklarationen i så hög grad som möjligt speglar byggnadens faktiska klimatpåverkan. Regeringen menar därför att produktspecifika data i huvudsak bör användas om byggherren har tillgång till detta.*
- Databas: *Det är centralt att det finns grundläggande klimatdata som är öppet tillgängliga och att staten bör finansiera framtagandet av en nationell databas med generiska klimatdata för byggsektorn.*
- Gränsvärden: *Det är angeläget att klimatdeklarationer på sikt kompletteras med gränsvärden för att få större effekt. För att skapa förutsättningar för gränsvärden behöver klimatdeklarationen utvecklas samtidigt som ytterligare analyser och utvärderingar kan behöva genomföras.*
- Kontroll och tillsyn: *Eftersom klimatdeklarationen inte har kvalitetssäkring bedöms regelbundna stickprovskontroller behövas utöver validitetskontroller, som en del av tillsynen som myndigheter ska utföra.*

Information saknas om den internationella tillgången på EPD inom byggsektorn?

Lagen återkommer på flera ställen med påpekanden om den dåliga tillgången på data och att den bör förbättras. *För att skapa förutsättningar för gränsvärden behöver klimatdeklarationen utvecklas samtidigt som ytterligare analyser och utvärderingar kan behövas. Myndigheten menar på att det råder en obalans i informationen om byggprodukters miljöpåverkan mellan å ena sidan byggherren och å andra sidan byggprodukttillverkaren. Visserligen erbjuder vissa byggmaterialtillverkare EPD för olika typer av byggprodukter, men omfattningen och tillgängligheten av dessa behöver öka.*

Faktum är EPD inom byggsektorn är den klart dominerande produktområdet jämfört med andra branschområden. Trenden med ett ständigt ökande antal EPD inom byggsektorn sedan 10 år har idag

lett till att den finns över 10.000 öppet tillgängliga EPD:er, vilket illustreras nedan från olika programoperatörer runt om i världen.

Källa: <https://infogram.com/constructioncas-2021-guide-to-epd-1h1749vwlxy7l6z?live>

Märkligt nog har ingen av remissinstanser gjort lagstiftaren uppmärksam på detta förhållande, vilket säkerligen fått till följd passivitet i kravställandet i lagen som dessutom kommer att leda till en fördröjning av arbetet med klimatanpassning inom byggsektorn i Sverige.

Hur kan EPD klimatdeklarationer komma till användning framöver?

EPD klimatdeklaration borde redan nu kunna komma till god användning inom ramen för den kommande lagen om klimatdeklarationer. Den stora tillgång som finns på EPD:er inom byggsektorn kan förhoppningsvis också tidigarelägga behov av nödvändiga kompletteringar och uppdateringar av lagen i framtiden.

Det finns flera fördelar med EPD klimatdeklarationer. För att återknyta till de ovan nämnda aspekterna kan dessa sammanfattas på följande sätt:

- **Ett helt livscykelperspektiv:** EPD klimatdeklaration täcker ett helt livscykelperspektiv, också de faser som i EN 15804 rubriceras användnings- och slutskedet (C 1-4 och D). Vissa remissinstanser påpekade svårigheter att klimatanpassa byggnader om beräkningar bara omfattar information i byggskedet (A 1-5). Detta gör att EPD klimatdeklaration täcker ett helt livscykelperspektiv.
- **Produktspecifika data:** EPD klimatdeklaration baseras på en så hög andel produktspecifika data som möjligt i hela livscykeln med krav på sådana data för tillverkningsfasen.
- **Databas:** EPD klimatdeklarationer baseras på internationellt väletablerade databaser som löpande hålls uppdaterade. Därmed behövs ingen särskild svensk databas med allt det extraarbete som detta för med sig.
- **Gränsvärden och kravnivåer:** EPD klimatdeklarationer är öppet tillgängliga. Därmed finns gott om jämförbara underlag för att föreslå gränsvärden och minimikrav redan nu.
- **Kontroll och tillsyn:** EPD klimatdeklaration är granskade och godkända genom tredjepartsverifiering. Där med behövs ingen övrig kontroll eller tillsyn, som i lagen föreslås utföras av myndigheter med tillkommande behov av utarbetande av särskilda riktlinjer för detta tillsynsarbete med åtföljande kunskapskrav och eventuella utbildningar samt regler för att utkräva sanktionsavgifter.

Därutöver kan följande noteringar göras om EPD klimatdeklaration och dess fördelar mot bakgrund andra aspekter som berörs i lagen:

- Inga kostnader för beräkningsverktyg: I en officiell vägledning om klimatkrav vid upphandling av byggprojekt framgår att "allmännyttiga fastighetsbolag kan ha svårigheter att ställa krav på ett specifikt klimatberäkningsverktyg om det inte är gratis och tillgängligt för alla anbudsgivare". De beräkningsverktyg som behövs för EPD klimatdeklaration (här kallade produktspecifika regler, PCR) är gratis tillgängliga utan några krav på vare sig licenser eller annan ersättning. Att registrera en EPD är dessutom billigt med en engångskostnad på 10.000 kronor för en EPD och med en fallande prisskala där den femte EPD:n som kostar 1.000 kronor.
- Anpassning till byggproduktförordningen, CPR: Nationella krav på information om byggprodukters klimatprestanda är inte tillåtna. Bestämmelserna i byggproduktförordningen innebär att man endast får ställa krav på information om produkttegenskaper som har fastställts i harmoniserade standarder. EPD klimatdeklaration följer därför reglerna i EN 15804:2012+A2:2019 och tillkommande PCR-regler för olika produktgrupper som utarbetas av det europeiska standardiseringsorganet CEN.
- Möjligheter till komplettering av EPD klimatdeklarationer: I Boverkets förarbeten till lagen om klimatdeklarationer föreslås att byggherren rapporterar den kommande byggnaden i deklaraationsregistret vid startbesked och kompletterar den slutliga klimatdeklarationen i ett senare skede. Regeringen bedömde emellertid inte att en sådan utformning är lämplig då Bygglovens giltighetstid på fem år bedöms vara en alltför lång tid för att kunna genomföra en effektiv tillsyn av klimatdeklarationen. Genom att EPD klimatdeklarationer är tredjepartsgranskade behövs ingen extra tillsyn, vilket skulle kunna medföra möjligheter för en byggherre att kunna få uppdatera sin klimatdeklaration i klimatdeklaraationsregistret. Viktigt är då att markera den tidigare klimatdeklarationen som legat till grund för startbeskedet.

Avslutningsvis kan nämnas att den kanske mest speciella egenskapen med en EPD klimatdeklaration är möjligheten att kunna göra jämförelser mellan olika klimatdeklarationer, vilket många idag efterfrågar, särskilt i upphandlingssammanhang. Det är det enda internationella standarden som utvecklats för detta syfte, vilket underlättar arbete både för byggherrar, anbudsgivare och leverantörer – inte minst för upphandlare som till slut måste bedöma inkomna underlag för att tilldela kontraktet till en vinnande anbudsgivare.

Mer information:

Om EPD klimatdeklarationer på engelska, se: www.climatedeclaration.com.